

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
BRNO

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1989

BRNO 1993

ního použití pravděpodobně na vyhlazování keramiky, střepy s polokulovitými a odsazenými výčnělky), štípanou industrií (většinou rohovcové čepelky) a několik plochých kamenných sekerek včetně zlomků. Lokalita se nachází na vrcholu návrší (nadm. v. 220 m); osídlení, jež lze připsat MMK, se soustřeďuje na západní straně lokality.

- b) Další nálezy z téže trati byly zachyceny na polích přiléhajících ze severní a východní strany ke Kovošrotu (terénní vlna přecházející do trati "Kráčiny", přerušená železniční tratí a silnicí Otrokovice - Hulín). Málo intenzivní osídlení pravděpodobně patří MMK (střepy červenavého zbarvení, několik rohových čepelků).

Trať "Kopce": MMK

K dalšímu objevu došlo na východní straně katastru obce, v mírně pahorkatině zvedající se ke Křemenné (kóta 315). Samotná lokalita leží ve výšce 250 m n.m., největší koncentrace nálezů je od vrcholu směrem na východ k bezejmennému potůčku. V hnědé ornici byly patrné rozrušené objekty (?), většinou se střepovým materiálem: zlomky esovitě profilovaných mís s plastickými výčnělky a z mís na nožec, rohata ucha); ojediněle štípaná industrie a část kamenné sekorky.

Trať "Rybníček": latěn

V severovýchodní části katastru nedaleko vápencového lomu jsem po jarních kulti-vačních pracích našel na prostoru ca 15 x 20 m množství laténských střepů - tuhá keramika, zlomky se žlutým a hnědým povrchem, typické ovalené okraje, část přeslenu vyrobeného ze střepu. Méně intenzivní osídlení se zde vyskytuje na několika dalších místech, vždy orientováno na potok pramenící v lomu. Celá lokalita má sklon k jihu; půda je zde sytě černá.

Neue archäologische Funde am Kataster von Tlumáčov (Bez. Zlín). Am Kataster der Gemeinde wurden bei Oberflächensammlungen im Frühjahr 1989 neue Siedlungen der MBK in den Fluren "Slivotín" und "Kopce" festgestellt, in der Flur "Rybníček" war durch landwirtschaftliche Arbeiten eine latènezeitliche Siedlung gestört worden.

VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ NA MORAVĚ V ROCE 1989

Miroslav B á l e k , AÚ ČSAV Brno

(Tab. 15-17)

Letecký průzkum spojený se snímkováním archeologických lokalit pokračoval na jižní Moravě v tomto roce opět ve spolupráci s brněnským Aeroklubem. Z letounu Z-43 bylo sledováno území o rozloze 2500 km², které zahrnuje celkem osm okresů Jihomoravského kraje (Brno-venkov, Vyškov, Kroměříž, Prostějov, Blansko, Břeclav, Hodonín a Znojmo). Kromě jednoho letu v březnu se ostatní uskutečnily v období červen až červenec a říjen až prosinec v celkové délce 31,5 letových hodin rozložených do 17 vzletů. V jejich průběhu bylo pořízeno 480 černobílých snímků a 680 barevných diapositivů.

V uvedených okresech se hlavní pozornost soustředila na vybrané regiony s četným výskytem archeologických lokalit. Výraznou měrou se zvýšil počet prospekč-

ních letů v letních měsících. Sledováním změn vegetačního pokryvu polí, zvláště pak ploch osetých obilím, se podařilo identifikovat velký počet archeologických objektů. Vegetační příznaky se nejvýrazněji projevovaly na polohách se štěrko-pískovým a písčitém podložím v okresech Břeclav a Hodonín. V průběhu podzimu a zimy byly vyhledávány polohy po orbě, kde půdní znaky signalizovaly přítomnost archeologických objektů. Zvláště dobrou čitelnost vykazují lokality se sprašovým podložím a malou mocností ornice.

V průběhu roku 1989 byly zjištěny nové lokality s výskytem větších liniových útvarů, charakteristických pro projev příkopů či žlábků a to na lokalitách Vřesovice o. Prostějov, Šakvice o. Břeclav, Hrušovany u Brna o. Brno-venkov, Jestřabice o. Kroměříž, a Vlasatice o. Břeclav. Typické projevy sídlištních objektů buď ve vegetaci nebo jako půdní znaky byly pozorovány na katastrech řady obcí okresů Vyškov, Hodonín, Prostějov, Brno-venkov a Znojmo.

Vřesovice okr. Prostějov

Na zoraném poli 900 m severozápadně od okraje obce byly na rozlehlé plošině, jenž se na západě a severu svažuje do nivy Kelčického potoka, zjištěny tři paralelní tmavěji zbarvené do oblouku se ztáčející pruhy. Jejich průběh je patrný od západního svahu směrem k východu v délce asi 120 až 150 m. Signalizují s největší pravděpodobností přítomnost tří příkopů o šířce 3-5 m s rozstupem 8-10 m. Sledovaný útvar přepažuje snadný přístup od jihu k severnímu okraji plošiny. Uvedený jev byl patrný i při pozemním průzkumu. Povrchovým sběrem na celé ploše byly získány většinou atypické zlomky keramiky, jen jeden střep s rytou výzdobou je možné zařadit do doby římské. Neprůkazný keramický materiál nedovoluje spolehlivě časově zařadit osídlení lokality a jeho vztah k předpokládané fortifikaci (Tab. 15:1).

Šakvice okr. Břeclav

V průběhu června byl na poli s pšenicí zjištěn asi 1 m široký pruh, odlišující se tmavějším odstínem zelené, lichoběžníkového půdorysu se zaoblenými rohy o rozměrech 35-50 m x 110 m. Leží v rovinatém terénu cca 500 m severovýchodně od okraje obce vpravo od silnice Šakvice - Starovičky. Při pozemním průzkumu se podařilo celý útvar lokalizovat a jedno nároží zaměřit. Povrchový sběr byl v celém prostoru negativní. Velký výskyt říčního štěrku svědčí o skladbě podloží tvořeného štěrko-písky. Jde patrně o projev žlabu nebo příkopu zahloubeného do podloží. Jeho funkci a časové zařazení nelze vzhledem ke stávajícím informacím blíže stanovit (Tab. 15:2).

Hrušovany u Brna okr. Brno-venkov

Na poli se vzrostlým obilím byla v červnu sledována asi 1 m široká tmavěji zbarvená linie zahnutá přibližně do pravého úhlu se zaobleným rohem. Obě ramena se po 50 m respektive 90 m vytrácela, přičemž jedno rameno asi 20 m od nároží vybočuje vně z přímého směru. Útvar se nachází asi 150 m jihozápadně od zámeckého parku v Židlochovicích v nivě řeky Svratky, která v současné době protéká 600 m východně. V porostu obilí byl při pozemním průzkumu uvedený jev rovněž patrný; po dešti došlo k jeho polehnutí přesně v průběhu linie. Povrchový sběr po orbě byl negativní. Vegetační změna svědčí o přítomnosti zahloubeného objektu do podloží, ovšem jeho dobu vzniku a účel nelze prozatím stanovit (Tab. 16:1).

Jestřabice okr. Kroměříž

Počátkem července při přeletu z Brna do Kyjova objevil M. Minařík v obilném poli tmavěji se rýsující pruh tvořící velký ovál. Útvar je situován na plochý vrchol kopce "Kamenný stůl" kóta 339, který leží na západním okraji Chřibů a je ze dvou stran obtékán potoky. Ze severozápadu to je potok Kratinka a ze severovýchodu bezejmenný potok, který se na severu do Kratinky vlévá. Pomocí leteckého snímku, pořízeného bezprostředně po ohlášení, bylo možné průběh pozorovaného jevu v terénu vysledovat. Ukázalo se, že v podstatě jeho průběh respektuje obvod rozlehlého plochého vrcholu kopce a jde místy po oblé hraně nebo těsně pod ní. Přibližná velikost delší osy oválu je 240 m a šířka pruhu odhadnutá ze snímku je 4 m. Při pozemním průzkumu byly položeny na vytipovaných místech dvě malé sondy. Jedna v místě předpokládajícím polohu útvaru a druhá mimo něj. V první z nich byla pod ornici zjištěna tmavěji zbarvená půda bez jakýchkoliv nálezů. Ve druhé sondě se pod ornici objevilo světlé podloží. V první sondě byla patrně zachycena výplň příkopu, která svým odlišným složením způsobila změnu vegetace. V době sondážních prací bylo na poli strniště, takže tato nepříznivá okolnost negativně ovlivnila výsledek povrchového sběru. I když osídlení polohy není doloženo hmotnými prameny, lze přesto předpokládat, s ohledem na výhodné umístění vůči okolnímu terénu a její morfologii, že jde o novou pravěkou opevněnou výšinnou lokalitu (Tab. 16:2).

Vlasatice okr. Břeclav

Při leteckém průzkumu Břeclavska byl v prosinci v prostoru kóty 212 "Malé vinohrady" objeven na zoraném poli tmavěji se rýsující kruhový útvar o průměru 120 m a šířce pruhu 4-5 m. Lokalita se nachází na protáhlém hřbetu směřujícím od severozápadu k jihovýchodu a je to dominantní poloha, která o 15-20 m převyšuje okolní mírně vlnitý terén. Geofyzikální měření na jaře 1990 plně prokázalo přítomnost přibližně kruhového objektu (Hašek 1990). Jde s největší pravděpodobností o příkop. Jeho stáří nelze zatím stanovit (Tab. 17:1).

Mistřín okr. Hodonín

Na okraji obce u silnice do Dubňan nedaleko říčky Kyjovky byl v obilí pozorován oválný tvar tvořený světlejšími a tmavšími pruhy. Rozměr oválu lze odhadnout na 60x40 m. Při terénním průzkumu po orbě bylo na mírně terénní vlně převyšující asi o 1,5 m okolí nalezeno větší množství středověké keramiky.

Vedrovice okr. Znojmo

Při severozápadním okraji obce byl v červnu zjištěn menší kruhový útvar, který se v porostu projevoval výrazně nižším vzrůstem vegetace. Jde o pravidelný kruh o průměru cca 17 m, který je vymezen asi 1m širokým pruhem. Interpretace tohoto jevu zůstává otevřená, jeho příčinu bude nutné zjistit terénním výzkumem.

Letecký průzkum přinesl rovněž řadu nových poznatků o výskytu sídlištních objektů různých typů na katastrech obcí Královopolské Vážany (Tab. 17:2), Tučapy, Hlubočany, Zvonovice a Drnovice na Vyškovsku, dále na okrese Hodonín u Dubňan, Mutěnic, Skoronic, Vracova, Vacenovic a Milotic. Na Znojemsku to jsou lokality u obcí Vítonice, Žerotice, Prosiměřice a Kyjovice a v okrese Prostějov obce Otaslavice, Určice a Žešov, dále pak na Brněnsku u obce Kovalovice.

L i t e r a t u r a :

Hašek, V. 1990: Geofyzikální příprava terénního archeologického výzkumu. Étape 1990, Brno.

Ergebnisse der Luftbildprospektion in Mähren im Jahre 1989. Die Flugzeugforschung und Luftbildaufnahmen, die über acht Bezirken des südmährischen Kreises realisiert wurden, brachten eine Reihe neuer Informationen. Auf sechs Lokalitäten erfaßte man Spuren von Gräben oder Fundamentgräbchen, auf fünfzehn dann Grundriese von Wohnbauten und anderen Siedlungsobjekten.

Vřesovice, Bez. Prostějov - in einer Länge von etwa 120-150 m wurden drei Parallelgräben festgestellt, die sich nach der Ackerung durch dunkleren Boden äußerten. In Šakvice, Bez. Břeclav, war es möglich in der Vegetation einen ca. 1 m breiten Streifen trapezförmigen Grundrisses im Ausmaße von ca. 35-50 x 110 m zu verfolgen. Bei Hrušovany u Brna, Bez. Brno-venkov, befanden sich im hochgewachsenen Getreide zwei etwa 1 m breite dunkler verfärbte Streifen, die ungefähr einen rechten Winkel mit abgerundeter Ecke einschloßen. Auf dem Berg Kamenný stůl im Kat. Gebiet Jestřabice, Bez. Kroměříž, äußerte sich in der Vegetation vermutlich ein Graben, der eine flache Anhöhe umschloß. Es handelt sich wahrscheinlich um den Überrest der Fortifikation eines bisher unbekanntes Burgwalles. In der Nähe der Gemeinde Mistřín, Bez. Hodonín war am Getreidefeld ein ovales Gebilde von 60x40 m beobachtet worden. Vlasatice, Bez. Břeclav - auf einer Anhöhe (Kote 212) entdeckte man auf einem geackerten Feld ein dunkel verfärbtes Kreisgebilde im Durchmesser von ca. 120 m und einer Breite von 3-4 m. In den Frühlingsmonaten des Jahres 1990 belegte die geophysikalische Messung die Anwesenheit eines Grabens.

Lagen mit Siedlungen konnten festgestellt werden: im Vyškovter Raum bei den Gemeinden Královopolské Vážany, Tučapy, Hlubočany, Zvonovice, Ornovice, ferner im Bezirk Hodonín bei Dubňany, Mutěnice, Skoronice, Vracov, Vacenovice und Milotice. Im Prostějovter Raum sind es Lokalitäten bei den Gemeinden Otaslavice, Určice und Žešov und im Bezirk Brno-venkov bei der Gemeinde Kovalovice.

ROSTLINY ZE STŘEDOVĚKU UHERSKÉHO BRODU - SOUKENICKÁ ULICE A LIDOVÝ DŮM (okr. Uherské Hradiště)

Emanuel O p r a v i l , AÚ ČSAV Brno

V roce 1982 prováděl dr. R. Procházka záchranný výzkum v historickém jádru města Uherský Brod na Soukenické ulici, kde byly odkryty středověké objekty - hnojiště, odpadní jímky, zbytky různých stavebních konstrukcí. Velké množství zbytků pochází z uložení hnojiště, jehož vznik klade Dr. Procházka do 2. pol. 13. stol.; jen menší část z 1. pol. 14. stol. Další záchranný výzkum provedl dr. J. Pavelčík v areálu Lidového domu na Seichertově ulici v r. 1987; nejvíce materiálu je z odpadní jímky, kterou klade do 14. stol., ojedinělé zbytky pocházejí z objektu zemnice ze 13. stol. V následujícím přehledu je veškerý materiál sumarizován chronologicky bez ohledu na to, ze kterého objektu pochází. Ve sloupci označeném "nedatováno" je uveden obsah vzorků, jejichž provizorní označení se skladováním stalo nečitelným, s největší pravděpodobností jde o materiál z 15. stol.; protože je z botanického hlediska rovněž velmi zajímavý, můžeme jej uvádět šířeji jako vrcholně středověký. V následujícím přehledu jsou použity tyto zkratky: zl - zlomek, u - zuhelnatělý makrozbytek, zlu - zuhelnatělý zlomek, + - zastoupení bez uvedení počtu; vykřičník před jménem označuje druhy ze středověku Uherského Brodu dosud neuváděné (cf. Opravil 1976).

PREHLED VÝZKUMŮ 1989

BRNO 1993

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR, Brno, Koliště 17/19
- Odpovědný redaktor: Dr. J. Tejral
- Redaktoři: Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchliková
- Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
- Kresby: A. Krechlerová
- Titulní list: nákončí v anglokarolinském stylu z Brna-Líšně, měř. 2 : 1
- Tisk: Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
- Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
- Náklad: 450 ks — neprodejné
- Vydáno jako rukopis